

Shiur Balak 5777

Source Sheet by Chaim Kanterovitz

1. Judges 11

(25) "Besides, are you any better than Balak son of Zippor, king of Moab? Did he start a quarrel with Israel or go to war with them? (26) "While Israel has been inhabiting Heshbon and its dependencies, and Aroer and its dependencies, and all the towns along the Arnon for three hundred years, why have you not tried to recover them all this time? (27) I have done you no wrong; yet you are doing me harm and making war on me. May the LORD, who judges, decide today between the Israelites and the Ammonites!"

א. שופטים י"א

(כה) וְעַתָּה הַטּוֹב טוֹב אִמָּה מִבְּלַק
בְּיֹצֵפוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב הַרּוֹב רַב
עִם-יִשְׂרָאֵל אִם-נִלְחַם נִלְחַם בָּם: (כו)
בְּשֵׁבֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכַנּוּתֵיהֶּ
וּבְעַרְעוֹר וּבְכַנּוּתֵיהֶּ וּבְכָל-הָעָרִים אֲשֶׁר
עַל-יְדֵי אַרְנוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמִדּוֹעַ
לֹא-הִצַּלְתֶּם בְּעֵת הַהִיא: (כז) וְאַנְכִּי
לֹא-חֲטָאתִי לָךְ וְאַמָּה עָשָׂה אֵתִי רָעָה
לְהִלָּחֵם בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן:

2. Numbers 22

(1) The Israelites then march encamped in the steppes of Moab, across the Jordan from Jericho. (2) Balak son of Zippor saw all that Israel had done to the Amorites. (3) Moab was alarmed because that people was so numerous. Moab dreaded the Israelites, (4) and Moab said to the elders of Midian, "Now this horde will lick clean all that is about us as an ox licks up the grass of the field." Balak son of Zippor, who was king of Moab at that time, (5) sent messengers to Balaam son of Beor in Pathor, which is by the Euphrates, in the land of his kinsfolk, to invite him, saying, "There is a people that came out of Egypt; it hides the earth from view, and it is settled next to me. (6) Come then, put a curse upon this people for me, since they are too numerous for me; perhaps I can thus defeat them and drive them out of the land. For I know that he whom you bless is blessed indeed, and he whom you curse is cursed." ed on and

ב. במדבר כ"ב

(א) וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנּוּ בְּעַרְבֹת
מוֹאָב מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן יְרִיחוֹ: (ב) וַיִּרְא
בְּלַק בְּיֹצֵפוֹר אֵת כָּל-אֲשֶׁר-עָשָׂה
יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרֵי: (ג) וַיִּגַּר מוֹאָב מִפְּנֵי
הָעָם מְאֹד כִּי רַב-הָיָא וַיִּקְץ מוֹאָב מִפְּנֵי
בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ד) וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל-זַמְבִּי
מִדָּן עַתָּה יִלְחָכוּ הַקְּהָלִי
אֶת-כָּל-סִבְיַתֵּינוּ כִּלְחָף הַשּׁוֹר אֵת יִרְקַ
הַשָּׂדֶה וּבְלַק בְּיֹצֵפוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בְּעֵת
הַהִוא: (ה) וַיִּשְׁלַח מִלְאָכִים אֶל-בְּלָעָם
בְּיֹצֵפוֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל-הַנְּהַר אַרְצָ
בְּנֵי-עַמּוֹ לְקַרְאֵלְוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עִם יָצָא
מִמִּצְרַיִם הִגָּה כֶּסֶף אֶת-עֵינֵי הָאָרֶץ וְהוּא
יֹשֵׁב מִמְּלִי: (ו) וְעַתָּה לְכֵה-נָא אֶרְהֶ-לִּי
אֶת-הָעָם הַזֶּה כִּי-עֲצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלַי
אוּכַל נִכְהֵ-בּוֹ וְאֶגְרָשׁנוּ מִן-הָאָרֶץ כִּי
יִדְעֵתִי אֵת אֲשֶׁר-תִּבְרַךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר
תִּאָר יוֹאָר:

3. **Targum Jonathan on Numbers 22**

(5) And he sent unto Laban the Aramite, who was Bileam, (so called because he it was) who sought (Biluva) to swallow up (Amma) the people of the house of Israel: the son of Beor, who was insane from the vastness of his knowledge; and would not spare Israel, the descendants of his sons and daughters: and the house of his habitation in Padan was at Pethor, a name signifying an interpreter of dreams. It was built in Aram upon the Phrat, in a land where the children of the people worshipped and adored him. (To him did Balak send) to call him, saying: Behold, a people hath come out of Mizraim, and lo, they cover the face of the earth, and are encamped over against me.

תרגום יונתן על במדבר כ"ב
(ה) וְשֹׁדֵר עֲזָגְדִין לֹנֵת לְבָן אַרְמֵי הוּא
בְּלַעַם דְּבַעַא לְמַבְלוּעַ יַת עַמָּא בֵּית
יִשְׂרָאֵל בְּרַ בְּעוֹר וְאֵיטְפֹשׁ מְסוּגְעֵי
סְכַמְתִּיה וְלֹא חֵס עַל יִשְׂרָאֵל וְרַעַא דְּבָנֵי
בְּנִתִיה וּבֵית מוֹתְבִיה בְּפָדוֹן הִיא פְּתוֹר
עַל שְׁמִיה פְּתִיר סְלִמְיָא וְהִיא מִתְבְּנִיָּא
בְּאַרְם דְּעַל פְּרַת אַרְעָא דְּפִלְחִין וְסַגְדִין
לִיה בְּנֵי עַמָּא לְמַקְרֵי לִיה לְמִימְרָא הָא
עַמָּא נִפְק מִמִּצְרַיִם וְהָא חֶפְא יַת חוֹנָא
דְּאַרְעָא וְהוּא שְׂרִי מִן קַבְלֵי קָרָא

4. **Sanhedrin 105a**

The name **Balaam** is interpreted as a contraction of: **Without a nation** [*belo am*], or one who has no share in the World-to-Come with the Jewish nation. **Alternatively**, the name **Balaam** is interpreted as one who wore down the Jewish people [*bila am*]. He is the son of Beor, one who engaged in bestiality [*be'ir*]. It was taught in a *baraita*: **He is Beor, father of Balaam, he is Cushan-Rishathaim, he is Laban the Aramean.** He was called **Beor because he engaged in bestiality.** He was called **Cushan-Rishathaim because he performed two evil deeds** [*rishiyot*] **to the Jewish people, one during the time of Jacob, when he pursued him intending to kill him, and one during the time when the judges judged. And what was his actual name? His name was Laban the Aramean. It is written: "Son of Beor" (Numbers 22:5), and it is written elsewhere: "His son Beor" (Numbers 24:3). Rabbi Yoḥanan says in resolving the apparent contradiction: Balaam's father was his son in terms of prophecy, as Balaam was a much greater prophet. The Gemara infers from the mishna: Balaam is the one who does not come into the World-to-Come; but other gentiles come into the World-to-Come.**

סנהדרין ק"ה א
בלעם בלא עם דבר אחר בלעם
שבילה עם בן בעור שבא על בעיר תנא
הוא בעור הוא כושן רשעתים הוא לבן
הארמי בעור שבא על בעיר כושן
רשעתים דעבד שתי רשעיות בישראל
אחת בימי יעקב ואחת בימי שפוט
השופטים ומה שמו לבן הארמי שמו
כתיב (במדבר כב, ה) בן בעור וכתוב
(במדבר כד, ג) בנו בעור אמר רבי
יוחנן אביו בנו הוא לו בנביאות

...

ה. אלשיך על התורה, במדבר כ"ב

(ח) אומר בעת ההיא: אמנם הגה למדוני רז"ל כי בלק לא
 תומלך על מואב כ"א אחר מפלת סיחון ועוג. אך מתחלה
 מגסיפי סיחון הי' כמפורש ברי"ל וכאשר הכריח הרב רא"מ
 ז"ל בביאורו לרש"י ז"ל. באופן כי כאשר עשה ישראל
 לאמורי במלחמת חשבון ובנותיה שם נמצא ושם הי' בלק עם
 סיחון הוא מלכו. ונבא אל הענין והוא כי יראת מואב מבנ"י
 אפשר לאחת משתיים. או על היותם עם רב מהם אי על היותם
 בנ"י אשר ה' אתם כי בנו בכורו ישראל ובו יצליחו שלא בדרך
 טבע. והנה ב' בחינות אלו היו אז בישראל. אמנם בלק כי חכם
 הי' לא עשה עיקר רק מבחינת ניצוח שלא בטבע על היותם
 ישראל עם גושע בה'. והוא כי התפעל ממראה עיניו כי ראה
 נצחון האמורי כמ"ש ז"ל שאילו עיר חשבון מלא יתושים או
 עיר פרוצה אין תומה וסיחון בה לא יוכלו כל העולם עליה
 והוכפלו חשבון והיותה עיר סיחון וגם נצוח הנחלים ארגון
 שהכונים הוא ית' שיני הסלע מהעבר מזה תוך פתחי המערות
 ומיעכום לא ריבוי עם עושה כל אלה כ"א ישראל באשר ה'
 אתם. וזהו וירא בלק עין בעין בעוד הי' שמו בלק בן צפור ולא
 בשם מלך יכנה את כל אשר עשה ישראל לאמורי כי שם היה
 עם סיחון מלכו ראה כי כל הנעשה היה בבחינת היותם ישראל
 כי הכל שלא בדרך טבע על כן לא שת לבו אל בחינת ריבוי עם.
 אך מואב שלא ראו אשר עשה ישראל לאמורי כ"א לשמע און
 ואין אדם מותפעל בשמיעה כבראיה על כן ויגד מואב עד מאד
 לא מבחינת ישראל רק מפני העם כי רב הוא. אך על בחינת
 היותם בני ישראל גם שויקץ מואב שהיו כקוצים בעיניהם
 יראים פן יגיע להם עקיצתם עם כל זה לא היה מאד כ"א ויקץ
 כו' מפני בחינת היותם בני ישראל. וגם זה לא מפאת עצמם
 כ"א להיותם בני ישראל אביהם וזהו אומר למעלה ישראל
 ופה בני ישראל. ועל שלא חש בלק אל בחינת ריבוי עם לא בקש
 להתחבר עם מדין להיות גם הם עם רב. אך מואב שמוזה עשו
 עיקר על כן בא וידבר אל זקני מדין למען בהתחברם יהיו גם
 הם רבים כמוהו ועל כן ויאמר מואב כו' ולא בלק. ולמען ירצו
 מדין ליכנס עמם אמרו להם הגה אין חתימת עלינו כאשר
 עליכם כי הלא מצוים ועומדים הם שלא להתגר בנו מלחמה
 ואין מיראנו וק' שילחכו את סביבותינו לאכול המזונות
 להרעיבנו ובכלל הסביבות אתם כי מדין בסביבות מואב היו
 ואף זה לא יבא אלינו בעצת העם כ"א שימשך מחמת ריבוי
 הקבוץ שלא יוכלו הרודים בעם לעכב ביד כלם וז"א הקהל. אך
 למדין יהרגו למשחית ואין מעכב ובה ויקץ הא'. אך השנית

שהיא להיותם ישראל נוצחיהם שלא בטבע לא ידעו מואב לתקן.
 אך ובלק בן צפור אשר חש על בחיבה זו שת לבו כי הנה הוא
 מלך למואב בעת ההיא אשר היותו מלך נתבשר בקטנתו ע"י
 בלעם כמ"ש ז"ל על כן נתן אל לבו וישלח בו' כי גם בלעם
 מעשיו שלא בטבע כאשר ניחש לו וגם הפיל את חשבון שהיה
 למואב ביד סיחון ע"י קללו את מואב וזה וישלח מלאכים בו'
 הוא ולא מואב; או יאמר ובלק בן צפור בו'. והוא כי גם שחשו
 מואב גם על בחינת היותם בני ישראל נוצחיהם שלא בטבע. למה
 שנכוו בגחלתו כי בהיות חשבון למואב קללם בלעם וכבשה
 סיחון על כן לא הטפלו לקרא לו...

6. רש"י על במדבר כ"ב
- (ד) אל זקני מדין. והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר "המכה את מדן בשדה מואב" (בראשית ל"ו), שבאו מדן על מואב למלחמה?! אלא מירצתן של ישראל עשו שלום ביניהם; ומה ראה מואב לשול עצה ממדן? כינו שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו במדן נתגדל, נשאל מהם מה מדתו, אמרו להם אין פחו אלא בפיו, אמרו, אף אנו נבוא עליהם באדם שפחו בפיו! (תנחומא): בלחך השור. כל מה שהשור מלסוף אין בו ברכה (שם): בעת ההוא. לא הנה ראוי למלכות, מגסיכי מדן הנה, וכינו שמות סיחון מנוהו עליהם לצורך שעה (שם):

Rashi on Numbers 22

7. רש"י על במדבר כ"ד
- שכן לשבטיו. ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינו מערבין, ראה שאין פתחיהם מכניין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוף אהל חברו: ותהי עליו רוח אלהים. עלה בלבו שלא יקללם: (ג) בנו בער. כמו "למעניו מים" (תהלים קי"ד); ומ"א שניהם היו גדולים מאבותיהם, בלק בנו צפור — אביו בנו הוא במלכות, ובלעם גדול מאביו בנביאות — מנה בו פרס הנה: מה טבו אהליך. על שראה פתחיהם שאינו מכניין זה מול זה: משכנתיד. פתחיהם, פתחיהם; דבר אחר, מה טבו אהליך — מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובו, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם: משכנתיד. אף כשהן תרבין, לפי שהן משכון עליכם, וסרבונו פפרה על הנפשות, שנאמר "פלה ה' את עמיתו" (איכה ד'), ובמה כלה? (שם) "ניצת אש בציון" (תנחומא משפטים): (ו) כנחלים נטיו. שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק; אמרו רבותינו מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה הנה בלבו לקללם בשאמר להשית אל המדבר פניו, וכשהפך המקום את פיו, ברכם מעין אותם קללות שבקש לומר בו, כדאימת בסלק (סנהדרין ק"ח):